

ਸਮਾਜਕ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ

ਲੇਖਕ ਵਪੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣ

ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੀ ਚੇਣ 12 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਚੁਣ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਡਾ. ਜਗਤਾਰ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਡਾ. ਤਰਸੇ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲਣਗੇ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੂਝਾਅ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ 1956 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗਿਆਨੀ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ :

ਡਾਇਰ ਤੇਰੇ ਜਹੇ ਕਈ ਭੁਫਨ ਆਏ
ਏਸ ਛੁਨੀਆਂ ਵਨਾਹ ਦੇ ਲਹਿਰ ਅੰਦਰ
ਕਈ ਭਰੇ ਬੇੜੇ ਉਹਨਾਂ ਗਰਕ ਕੀਤੇ
ਆਪਣੇ ਛੁਲਮ ਤੇ ਸਿਤਮ ਦੀ ਲਹਿਰ ਅੰਦਰ
ਜਿਹੜੀ ਅੱਗ ਤੂੰ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਾਲੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਬਲੇਗੀ ਉਹ ਤੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ

—ਰਾਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰ

ਰੱਖੋ ਜਹਾਨ ਤੇ ਕੌਮ ਜੇਹੜੀ
ਬੋਲੀ ਆਪਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਿਆਰੇ
ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਹਿਰ ਦਾ ਹੋਵੇ ਵਾਧਾ
ਆਲਮ ਇਲਮ ਦੇ ਹੋਣ ਦਿਲਦਾਰ ਸਾਰੇ

—ਲਾਲਾ ਕਿਰਪਾ ਸਾਗਰ

ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ
ਹਾਂ ਮੈਂ ਪੇਂਡੂ ਪਰ ਸ਼ਹਿਰੀਏ ਰੰਗ ਦਾ ਹਾਂ
ਸਮਝਾਂ ਫਰਸ਼ੀ, ਉਗਣ੍ਹ ਵੀ ਬੁਝ ਬੋਲਾਂ
ਥੜੀ ਬੁਝੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਅੰਗਰਾ ਹਾਂ
ਬੋਲੀ ਆਪਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਰੱਖਾਂ
ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਕਦੇ ਨਾ ਸੰਗਦਾ ਹਾਂ

ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸ਼ਰਦ ਸੇਵਕ
ਸਦਾ ਬੈਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ

—ਫਰੋਜ਼ਦੀਨ ਬਰਦ
ਸੈਟਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਾ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਉੱਤੇ ਇਹ
ਉਡਦੀ-ਉਡਦੀ ਝਾਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਗਜ਼ਮੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ
ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਅੰਤਾਂ
ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦਾ 1956 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁਹਤ ਸਾਰਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਗਜ਼ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦੱਸਾਉਣ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪਰਸ਼ ਕਰਨ ? ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਲੇਖਕ (ਜੋਡ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਲੇਖਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਨ ਪਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੁਹਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਬੁਨੀਹੀਜੀਵੀ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦਲਾਪਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਅੱਗੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੈਲੀਜ਼ ਵੀ ਹੋਣਗੇ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣੀ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਜਨਵਾਦੀ ਲੇਖਕ ਸੰਪ ਦੇ ਕਲਕੱਤਾ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਰਿੰਦੀ ਲੇਖਕਾਂ ਡਾ. ਰਮੇਸ਼, ਕੁੰਠਲ ਸੰਪ, ਡਾ. ਬਿਂਦੂ ਭੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ

ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਥਾਪਤ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸੈਟਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਾ ਨੇ 1920 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਭਾ ਜੋ 6 ਜਨਵਰੀ 1931 ਤੋਂ ਇਕ ਬਾਕਾਇਦਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਭਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਈ, ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਝਾਤੀ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

1919 ਤੋਂ 1931 ਤੱਕ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਕ ਗੇਰਵਮਣੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਜ਼ਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ, ਬੱਥਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ, ਹਰਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ, ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ, ਆਦਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਹਿਮ ਕਾਂਡ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਟਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਢਾਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਸਤਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਗੀ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁਲਾਗਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਜਾਂ ਤਕਰੀਬਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਤਨੀ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੈਲਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਜਿਤਨੀ ਨਫਰਤ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੇ ਫੇਲਾਈ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਹੀਦ ਜੇ ਕਿ ਸੈਟਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਾ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਸਨ, ਨੇ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। 1920 ਤੋਂ 1930 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੈ-ਸਵਾ ਸੈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਸੈਟਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਾ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹੀ ਸਿੰਟਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਲਿਖੀ

ਸੈਟਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਾ ਜਿੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਹੋਣੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਿੰਸਦਾਰ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮੁੱਦਦੀ ਸੀ।

128 ਅਗਸਤ 1932 ਦੀ ਸ਼ਿਮਲੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਕਾਨਫਰੇਸ ਅਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਬੋਲ ਗੁੰਜੇ :

ਇਹੋ ਜਿੰਦ ਜਨ ਸਾਡੀ

ਮੁਹੱਲੀਆਂ ਦੀ ਬਾਨ ਸਾਡੀ

ਗੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਣੀ

ਬੋਲੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਡੀ

—ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਹਿੰਦਾ